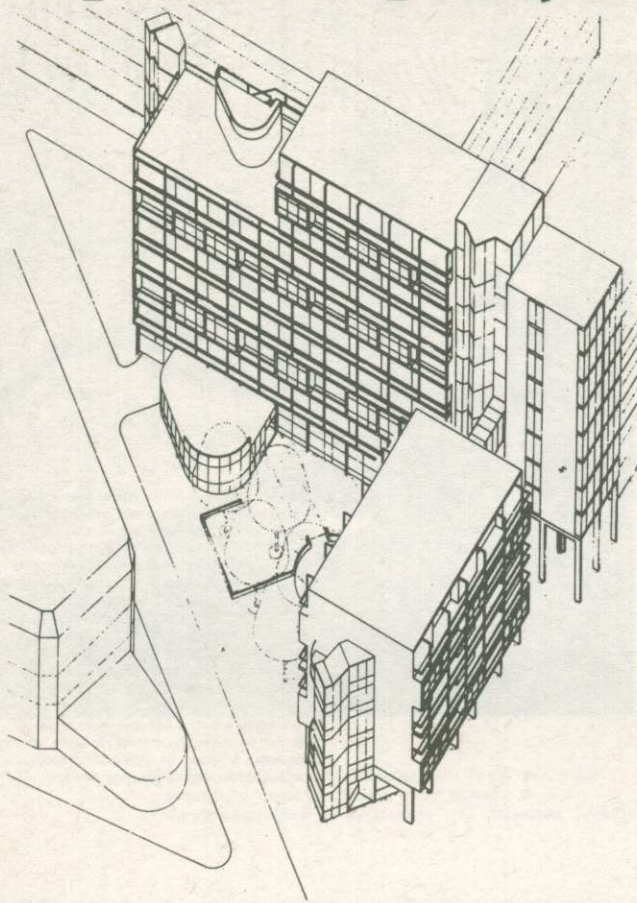

stef van der gaag de kruisplein~prijsvraag

plan 'OZOO', eerste ronde

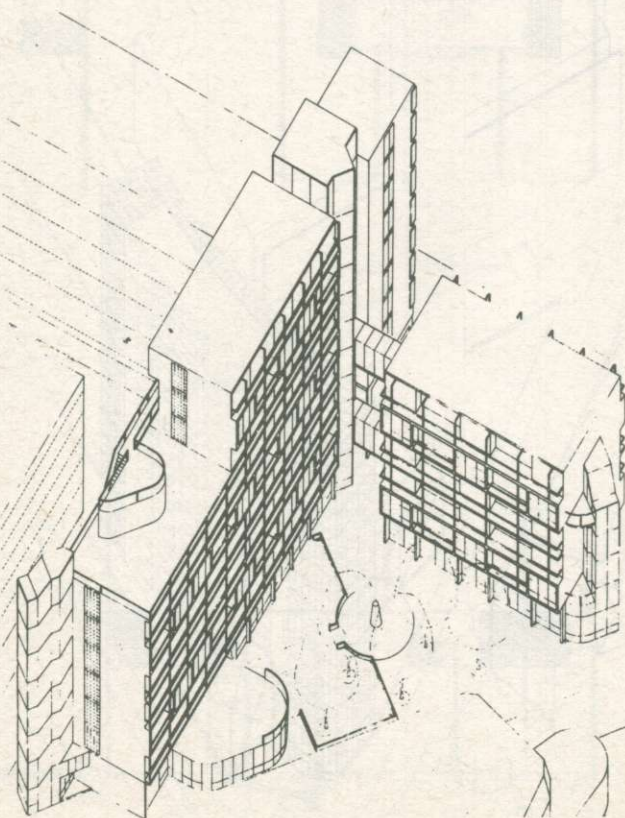
Beoordeling*

De bijzondere kwaliteit van dit plan is gelegen in de manier waarop het thema van de prijsvraag, het gemeenschappelijk wonen in diverse in elkaar te wijzigen vormen is verwerkt. Een minder hoge waardering heeft de jury voor de stedenbouwkundige opzet.

De oplossing die is ontwikkeld voor veranderbaarheid van de woningen door middel van een doelmatige vorm van overmaat in de woningen vindt de jury goed geslaagd. Zowel de mogelijkheid om de woningen op verschillende manieren te kunnen gebruiken met een minimum aan bouwkundige verandering als ook de uitwisselbaarheid van kleine kamers en gemeenschappelijke ruimten geeft het plan een even bruikbare als gevarieerde mogelijkheid van bewonen. Daarnaast heeft de jury waardering voor de consistentie in het totaalbeeld van het plan.

De jury heeft zich echter wel gerealiseerd dat de gekozen oplossing voor de veranderbaarheid door middel van overmaat op het punt van realiseerbaarheid tegelijk een negatieve eigenschap van het plan is: extra oppervlakte is en blijft nu eenmaal een dure oplossing.

Een dergelijk dilemma heeft de jury bij de stedenbouwkundige opzet gehad: de overgang bij het Bouwcentrum in de vorm van een smalle steeg levert een onsamenhangend beeld op aan het Kruisplein. Daarentegen ontstaat door de openheid van het knooppunt een interessante relatie met het buitengebied aan de Diergaardesingel. In haar eindoordeel heeft de jury de kwaliteit van de oplossing voor de woonvorm en de veranderbaarheid daarin het grootste gewicht gegeven. Daarbij heeft zij in aanmerking genomen dat de ontwerpers ook andere oplossingen (smallere beukmaat) voor het overmaatprobleem hebben aangegeven.

Eind zeventiger jaren stelt de projectgroep 'het Oude Westen' het College van B. en W. van Rotterdam voor een werkgroep in te stellen, die de mogelijkheden moet onderzoeken voor de bouw van circa 60 woon-eenheden voor één- en twee-persoonshuishoudens aan het Kruisplein in Rotterdam. Het College gaat accoord, en in februari 1980 verschijnt het eerste rapport van de werkgroep.

Het rapport stelt dat er gebouwd moet worden voor een groep 'die ondanks zijn grote mobiliteit toch, gezien zijn grote omvang, een aanzienlijk aantal huishoudens omvat, die, eenmaal in het Oude Westen gevestigd, daar geruime tijd zullen blijven wonen'. Men gaat er nadrukkelijk niet van uit dat er gebouwd moet worden voor 'starters' en 'doorstromers', een taalgebruik ontwikkeld door moderne bevoogdende patriarchalen, die menen dat 'jong' maar tijdelijk jong is (?) en in wezen hunkert naar de intieme gezinsbouw, verzezen aan de randen onzer steden. Tevens onderkent de werkgroep het probleem dat de maand-huren voor eenheden van één- en twee-persoonshuishoudens die worden gerealiseerd binnen de woningwet lager zullen uitvallen dan die in een gemiddelde 'van Dam-woning'.

Een niet zo vreemde of los van deze wereld ontwikkelde stelling, als we bedenken dat de maximale stichtingskosten van een van Dam-eenheid nooit die van een woningwet-woning mogen overschrijden, dat zijn nu eenmaal de voorwaarden waaronder de Rijksoverheid de productie en verhuur van van Dam-eenheden financiert en subsidieert. Op deze wijze 'corrigeerde' de overheid in 1975 bij monde van de zogenaamde 'van Dam-nota' mogelijke 'rechtsongelijkheden', die zouden kunnen optreden wanneer er op grote schaal kleine woningwetwoningen (twee- en drie-kamer woningen) zouden worden gemaakt met lage stichtingskosten en relatief veel subsidie. In de behoefte aan één- en twee-persoonseenheden werd niet alleen tegemoet gekomen door dit soort financiële correcties, maar ook werd een nauwkeurig omschreven kwaliteitsniveau van de één- en twee-persoonseenheden bereikt: klein, nèt geen woningwetwoning, en al met al een tijdelijk onderkomen. Op deze wijze werden de één- en twee-persoonshuishoudens geprikkeld tot 'doorstromen' en getransformeerd tot 'starters' op een markt van gezinswoningen, terwijl het realiseren van die van Dam-kabines in woningwetwoningen zowel uit productietechnies oogpunt als financieel voor de individuele huurder gezien veel goedkoper uitvallen. De van Dam-nota verwoorde de woonwensen van jongeren en alleenstaanden in termen van gezinswoningbouw, ieder individu werd tot potentieel gezin gezin verheven, z'n huidige bestaan is tijdelijk en niet 'echt'.

* Beoordelingen en voorbeelden bij dit artikel komen uit: *Prijsvraag Jongerenhuisvesting Rotterdam* (juryrapport eerste ronde).

De werkgroep stelde een prijsvraag voor. De situatie, een vrij kleine lokatie in het centrum van de stad met complexe stedenbouwkundige randvoorwaarden en de opgave van het complexe woonprogramma, het ontwerpen van woningen voor jongeren met verschillende mate van gemeenschappelijkheid (variërend van het gemeenschappelijk delen van de sanitaire voorzieningen tot en met het gebruiken van gemeenschappelijke ruimten) leende zich er goed voor. De werkgroep koos voor een zogenaamde 'samengestelde' prijsvraag, een schier democratie midden tussen • adembenemende en sprakeloosmakende vondsten, weliswaar met brille en verve voorgetoverd, maar van een genialiteit die onhaalbaar is in de platte woningwetbouw praktijk (een zogenaamde ideeën-prijsvraag), en • een prijsvraag waarbij de projectgroep op grond van het oordeel van de jury in zee gaat met één architect (een project-prijsvraag). Bij deze laatste variant bestond natuurlijk de mogelijkheid dat die architect wel eens niet de keus van de projectgroep zou kunnen zijn.

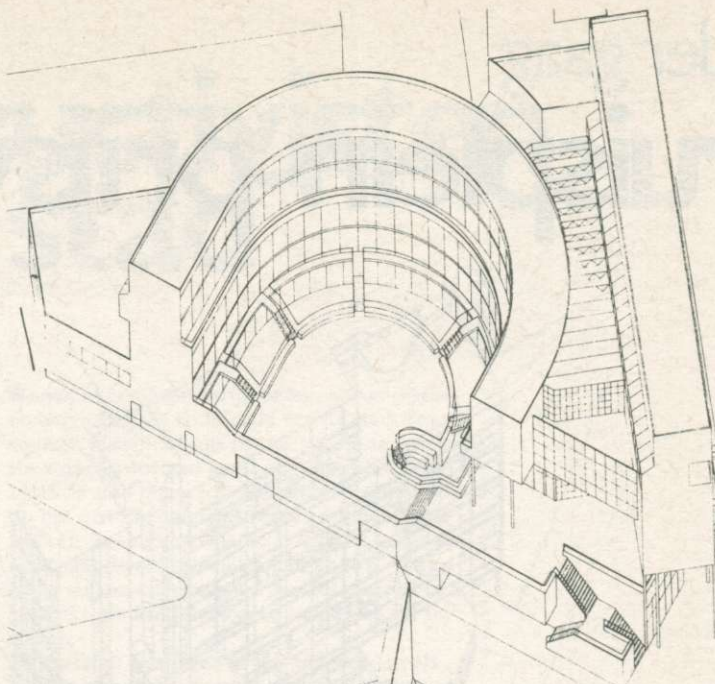
In de Kruisplein prijsvraag wees de jury vijf plannen aan die opdracht kregen hun plannen verder uit te werken. De projectgroep heeft vervolgens op advies van de jury uit deze vijf uiteindelijk het te bouwen plan gekozen.

In de jurering van de 196 plannen die werden ingeleverd is toch te merken dat werd gehinkt op twee gedachten: enerzijds het losweken van zoveel mogelijk ideeën bij de woningbouwontwerpers, een vraag naar nieuwe ideeën over het bouwkundig invullen van een complex woonprogramma voor alleenstaanden, anderzijds gaf de situatie en de roep om een originele stedenbouwkundige oplossing, het verlangen naar een 'strakke' architectuur (post-modernisme?), wel eens aanleiding plannen naar voren te halen die zich echter nauwelijks uitspraken over datzelfde programma.

Bij de beoordeling van de plannen zijn volgens de jury de volgende criteria, in volgorde van zwaarte, gehanteerd:

1. voldoen aan het prijsvraag programma
2. de ruimtelijke- en gebruikskwaliteit van de woningtypen
3. de veranderbaarheid van de woningen
4. de oriëntatie en de ontsluiting van de woningen en de relatie tussen de woningen en het totale gebouw
- en ten slotte
5. de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit.

Dat het criterium 6 een straatlengte achterligt (realiseerbaarheid binnen bestaande regelingen) verbaast ons enigszins, omdat de prijsvraag toch duidelijk zijn aanleiding vond in de vraag naar huisvesting voor alleenstaanden in de woningwetbouwpraktijk met al z'n regelingen en uitvoeringstechnieken.

Links & Ferkov
plan 'aurora', eerste ronde

Beoordeling

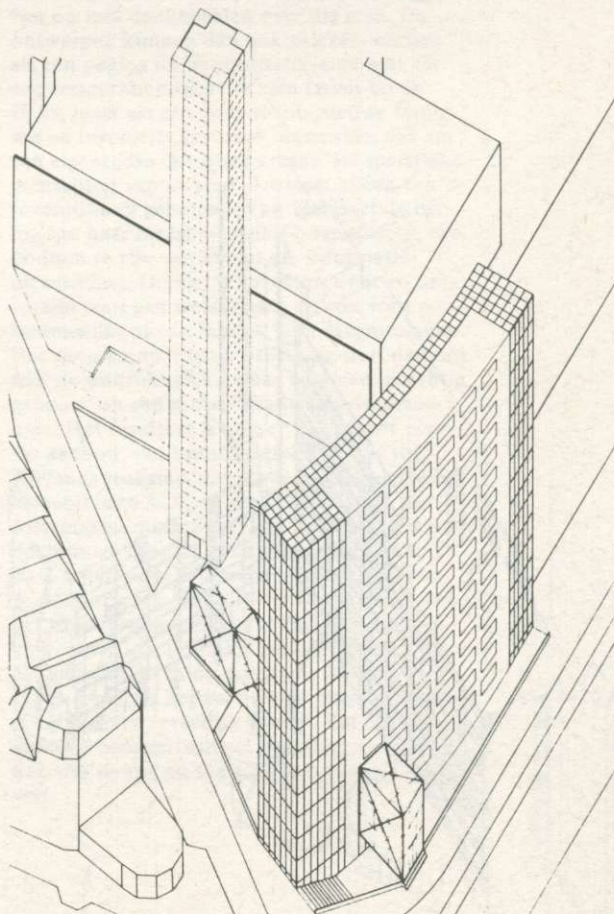
Veel waardering heeft de jury voor de wijze waarop de specifieke problemen van deze situatie zijn opgelost door de situering van de verschillende programmatistische onderdelen. Aan het Kruisplein een hoger gebouw met de meer individueel gerichte X-Y2-Z2 woningen, met op de begane grond winkels aan een arcade. Op de hoek de gemeenschappelijke voorzieningen, zowel intern als extern - welke zich richten naar zowel Kruisplein als Kruiskade. Aan de Diergaardesingel een lager gebouw met de meer gemeenschappelijk gerichte grotere Y-en Z-typen om een verhoogde gemeenschappelijke buitenruimte.

De woningvarianten zijn niet altijd goed uitgewerkt en binnen de gekozen systematiek zijn betere oplossingen denkbaar. De ruimten aan de galerijgevel hebben door hun langwerpige vorm een

geringe gebruikswaarde. Bij de Z-typen zijn individuele woonkamers via de gemeenschappelijke ruimten te bereiken, hoewel dit structureel niet noodzakelijk is.

Over de realiseerbaarheid bestaan twijfels vanwege de waarschijnlijk kostbare oplossing van de cirkelvormige draagstructuur, de overdekte parkeergarage en de veelheid aan externe verkeersruimte.

Het plan heeft vanwege de stedenbouwkundige en architectonische opzet echter opvallend hoge kwaliteiten. De ontwerper(s) hebben daarmee blijk gegeven van vakkundigheid, reden voor de jury om de minder gunstige kanten van het plan n.l. de realiseerbaarheid en de niet geheel uitgewerkte veranderbaarheid van de woningtypen in de prijstoeiening minder gewicht te geven.

van Dongen & Oosterhuis
plan 'X + Y/Z', eerste ronde

Beoordeling

Het plan valt op door zijn eenvoudige opzet zowel wat betreft zijn plattegrondorganisatie als zijn stedenbouwkundige vormgeving.

De jury heeft hierbij veel waardering voor de wijze waarop positie is gekozen t.a.v. een aantal thema's van de prijsvraag met name de veranderbaarheid en typecombinatie.

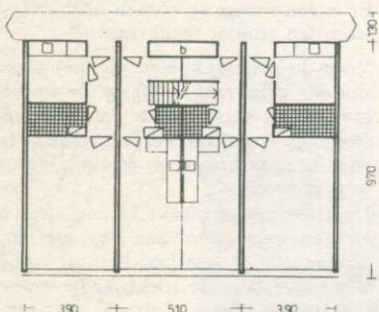
De stellingname leidt echter ook tot schematisering en simplificatie zoals b.v. de vastliggende koppelmogelijkheden van Y- en Z-type per verdieping en de onderschikking van de openbare voorzieningen aan de beukmaat van een kamer.

Rondt negatief is de jury over het isoleren van de X-typen in een aparte toren en de wijze waarop deze toren is opgebouwd.

De opvallende stedenbouwkundige kwaliteiten en de oorspronkelijke wijze waarmee op het thema van de prijsvraag is gereageerd, waren aanleiding om tot prijstoeiening over te gaan.

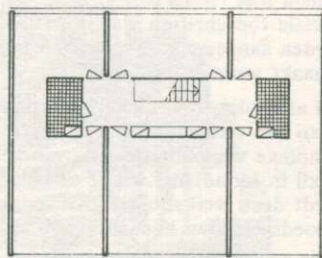

"Voor vele alleenstaande mannen is de 'geregelde bewassing' geen probleem meer dankzij de moderne materialen en apparaten" (C. Stempels, 1967)

galerijverdieping

Voorbeeld 8

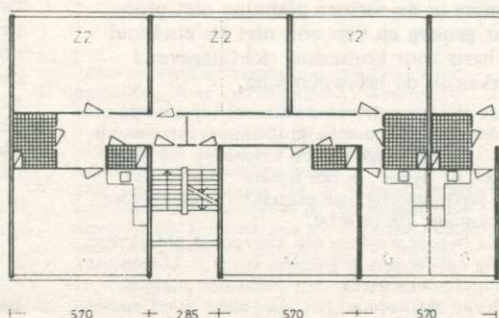

beneden- of bovenverdieping

Voorbeeld 8.

De galerij komt in dit schema (plan 184, motto 'OZOO' - zie ook pag. 20) om de 3 verdiepingen voor, waarbij onder- en bovenverdieping over de galerij heensteken. De ontsluiting van zowel de woningen op de onderlaag als de woningen op de bovenlaag gebeurt binnen een in tweeën gedeelde travee.

Schakeling van de woningen kan plaatsvinden door het niet-maken of naderhand weghalen van de keukenscheiding en een woningscheiding bij de entree. De woningen zijn verder over 3 traveeën verdeeld, waarbij de natte cellen in de 2 buitenste smalle traveeën zijn geplaatst. Hierdoor wordt de woonslaapruijnte, die in de prijsvraaginzendingen vrijwel altijd een rechthoekige vorm heeft, in meerdere ruimten opgedeeld. Dit ontsluitingsprincipe is bijv. ook in plan 89 (motto 'Aspro 5' - zie ook pag. 56) toegepast. Hier bevatten de woningen op de boven- en onderlaag 2 woonslaapruijnten en een natte cel binnen een travee, waardoor de woning op de korridorlaag niet met X-typen gekombineerd hoeft te worden.

Voorbeeld 18

We kunnen hier plannen herkennen die gebaseerd zijn op een traditionele bouwstructuur en ontsluiting zoals die vaak in stadsvernieuwingsprojecten toegepast wordt. Binnen deze opzet is het vaak mogelijk een verandering van een traditionele (gezins) woningindeling naar de woningen uit het prijsvraagprogramma te maken. Daarnaast komen plannen voor waarbij een meer voor het programma specifieke oplossing van de bouwstructuur en ontsluiting (trappehuis en lift) toegepast is.

Voorbeeld 18.

Dit schema (plan nr. 89, motto 'Aspro 5' - zie ook pag. 56) is een variant op een bouwstructuur zoals die vaak in stadsvernieuwingsprojecten toegepast wordt. Het uitgangspunt is een Z2- en Y2-type binnen het oppervlak van een 3- en 4-kamerwoning. De bouwmuur is t.o.v. elkaar verschoven, waardoor de smalle beuk niet naast het portiekblok geplaatst is, maar aan de zijkant van het portiekblok. Hierdoor kunnen 2 keukens aan elkaar gekoppeld worden. Verder is het eenvoudig mogelijk om de woningen te schakelen door een sparring in de woningscheidende wand bij de entrees.